

O SEGREDO DE MANOLA

XII CONCURSO DE CUENTOS REPSOL, S. A.

PRIMER PREMIO EN LENGUA GALLEGA

Autora: María da Gloria David de Sousas

ANO 1999

Morreua vella Manola. Encontrárona tombada xunto á porta do galiñeiro onde a Churra cacarexaba e saltaba dun lado ó outro nun ritual de pesar pola súa dona.

Os cativos da Ramona, que case a diario facían unha visita non moi inocente á vella, pois gastábanlle bromas que a deixaban bastante disgustada, como arrancarlle as cenorias e as cebolas antes que medrasen, e rompe-lo ovo que a vella agardaba con tanta ansiedade que puxese a Churra, saíron a correr e a berrar dende o lugar onde xacía o corpo inmóbil daquela que fora obxecto das súas trasnadas.

Os veciños, sempre ocupados co labor de tódolos días, non vían interrompidas as súas actividades moi a miúdo, agás nalgún día de festa ou no caso de que tivesen que velar un defunto pola redonda, comenzaron a afluír, deixando cadanxeu traballo aparcado a favor da nobre acción de vela-la morta.

Como por arte de maxia, a vella, despois de pouco tempo, xa se lle veía exposta dentro dun bonito cada-leito, ben peiteada, limpa e vestida cun traxe azul escuro, que era unha pena que non puidese verse a si mesma arranxada como estaba. Nunca se lle vira tan guapa.

Pola noite, noite chuviosa e fría, encheuse a pobre casa de xente. Cativos e maiores buscaban acomodo por onde podían, se non atopaban algo que servise de asento, arrimábanse ás paredes e dispúñanse a fita-la defunta, os primeiros cunha mirada medrosa, polo

feito de non teren áinda o costume de ver xente morta e, ademais, a Manola estaba tan distinta con aquela «roupa de festa» que lles infundía respecto máis ca nunca, e os segundos, mentres a fitaban, falaban polo baixo dos recordos que lles viñan á mente sobre a vida da Manola.

—¡Canto sofreu esta pobre muller, coitada! Non tiña parentes nin persoas algunha para facerlle compañía ou para axudarlle nas súas necesidades. A infeliz padecía dunha reuma que, moitas veces, pasaba días sen bota-los pés fóra da casa, ¡pobriña! —dixo Pepa, movendo a cabeza nun ademán de pesadume.

—Ben che sei que padecía de reuma. Na semana pasada, eu viña da fonte e encontreiña cunha brazada de carabullos para acende-lo lume, cada paso que daba facía unha carantoña de dor. Deus a reciba na gloria e dígoche que fixo ben en sacala deste mundo de sufrimento —comentou, piedosa, Maruxa do Coitelo (Coitelo chámánlle ó home dela, Toñito, que hai uns dous anos tivo a veciñanza asustada coas súas pantomimas polos camiños, cun coitelo na man, ameazando de facer anacos a quen encontraba, ata que, ó queixarse a xente, veu a Garda Civil e levouno. Pasou uns días preso, logo dérono por tolo e ingresárono nun manicomio de onde hai pouco que saiu. Din que está curado, pero quedoulle o alcume de Coitelo e, á muller, Maruxa do Coitelo). Tamén eu, moito che teño sufrido polo meu Toñito, abofé, moito, moito. ¡Que Deus e a Virxe mo conserven! —engadiu levantando a vista máis aló daquel teito cheo de teas de araña.

—Ultimamente, a Manola estaba moi mal a gusto por mor dos trámites que don Ramón deu inicio para enviala a unha residencia de anciáns. Oín dicir que el xa ten esta propiedade case vendida ós do muíño e como a Manola non lle pagaba a renda, sabe Deus dende cando, el quería desocupa-la casa para rematalo negocio e a solución veulle axiña á memoria, así que andaba cos papeis arriba e abaxo. Non sabía el que non facían falla tantas molestias. Velaí a pobre, como a temos agora —rosmou Lola.

—Calémonos que hai mouros na costa —avisou Maruxa do Coitelo, pois naquel intre acercábase Ramona.

Os cativos, se a chuvia permitise, estarían xogando fóra da casa, pero, como chovía a caldeiradas, agrupáronse e deron comezo a unha conversa que non tardou moito en desencadear unha pelexa.

—¿Vistes a vella o cambiada que está? Nin parece a mesma que encontramos estirada no chan, Lucía e más eu —dixo Andrés cunha risiña nerviosa.

—Home, para poñela aí para que toda a xente a mire, tiñan que amañala ben, ¿non si? —saltou Darío, un cativo grande, gordo e rexoubeiro, algo precoz para os seus anos. Seguro que se foses ti o defunto, estarías ti tamén mellor vestido que estás —engadiu.

—¿Que pasa coa miña roupa? —preguntou Andrés, ofendido.

—Home, non sexas parvo. Supoño que calquera de nós estará mellor composto cando nos toque a gada-

ña da morte, para que os demais nos vexan tesos, pero
guapos —dixo Darío, con morbo.

—Non fales estas cousas, Darío, que a min non
me gusta oír falar da morte —queixouse Lucía.

—As nenas sodes todas unhas medrosas. Se non
che gusta oír falar da morte, ¿que fas aquí?

—A min trouxéronme, porque eu non quería vir
—fungou Lucía.

—Velaí, é unha chorona —insultou Darío.

—Non lle fagas caso, nena, que a ese montón de
unto gústalle finxir que é valente, pero non che é tanto
—dixo Andrés á irmá.

Darío achegouse a Andrés e mirouno de arriba
abaixo, despois inquiriu:

—¿De que me chamaches, anano mocoso?

—Chameite do que oíches, e vai apartando ese teu
bandullo de aí, que non che teño medo —contestou
Andrés, non moi seguro.

—Ah, ¿non me tes medo? ¡Pois, agarda!

Darío pegoulle unha labazada a Andrés, que este
foi dar coa cabeza contra a parede e saltaronlle as
bágoas. As nenas fóreronse refuxiar xunto ás súas nais e
os homes, emerxendo dunha nube de fume de cigarros,
puxeron fin á liorta e rifaron ós cativos. O pai de
Darío, no fondo, estaba orgulloso da forza e da desen-
voltura do seu fillo, e o pai de Andrés estaba algo aver-
gonzado pola humillación que pasara o seu, diante da
xente. A nai, Ramona, trataba de mirar se na cabeza de

Andrés tiña algunha ferida, mentres que lanzaba olladas furiosas a Darío e rosmaba.

—Non lle dan educación a este pícaro, que nin sequera respecta á defunta. Fora fillo meu e ensinaría-lle boas maneiras, pero hai xente que non serve para educar fillos.

Despois que a paz volveu ó ambiente e xa ben entrada a noite, rezaron o rosario, un meláncolico, húmido e sonolento rosario.

No día seguinte, ó redor das catro da tarde, apareceu don Ramón, de sotana como ía sempre. Parou diante do cadaleito, santiguouse e estivo un cacho quedo e silencioso fitando á morta sen pestanexar. Cando saía, chamou a Ramona nun particular e botaron uns minutos falando de forma nerviosa. Ramona non volveu máis ó velorio.

O ceo, enfín, espiuse do veo gris que o cubría, cesou de chorar a morte da Manola e amosou unha cara más elegra. De feito, a tarde revelouse espléndida e a primavera xa arrecendía nas primeiras flores temperás; os gorrións facían bulla nos arbustos preto da casa, os corvos voaban entre as árbores e emitían, con alborozo, o seu desagradable canto e, por tódolos lados, víase que a vida e a natureza seguen sempre o seu curso.

As campás da capela soaron convidando ás boas almas para a misa en honra da defunta, acto que sería celebrado por don Ramón. Pouco a pouco, a igrexiña foi recibindo no seu sombrizo interior ós que entraban

sentindo calafríos e dando patadas involuntarias nos bancos, o que producía o ruído característico que se ven repetindo a través dos séculos en tódalas igrexas e xa fai parte da propia ceremonia, como o neno que chora ou alguén que tose.

A misa xirou en torno da resurrección de Lázaro e do amor ós demais, ilustrado na parábola do bo samaritano. O cura transparentaba unha certa tristeza que os fregueses non estaban afeitos a ver detrás da súa máscara de severidade, nin chegaron a sospeitar a causa. Mentre tanto, o cura remoía con angustia o descubrimento inesperado que el tiña feito.

Cando chegou a hora de que Manola realizase a súa última viaxe, varios homes se prontificaron a alternarse para transporta-lo cadaleito polo bucólico camiño que levaba ó pequeno cemiterio. A terra esperábaa co seo aberto para aniñala alí para sempre e con ela a súa dor, a súa soiade e o silencio dunha promesa xamais rota, dun segredo que agora queimaba outros dous corazóns, non pola súa vontade, porque o grande amor que consigo levou nunca causaría dano ós fillos da súa xuventude, e se de pequenos os deu a outros foi por poder darles a dignidade que merecían ter, pois con ela non terían máis que pobreza e humillacións.

Despois que todos se retiraron do cemiterio, dúas figuras aproximáronse á sepultura e, abrazados, choraron a dor, a soiade e o silencio da nai que perderon.

O sol púxose no horizonte.